

Onderwijsinstellingen steeds vaker betrokken

Stadslandbouw als brug tussen *stad* en *platteland*

Stadslandbouw is *hot* en kan helpen de scheidslijnen tussen stad en platteland te vervagen. Het is een vorm van sociaal ondernemerschap. Boeren en groen onderwijs zouden open moeten staan voor stadslandbouw: het is innovatief en inspireert.

Mensen die meer kennis hebben over vers voedsel, of zelf voedsel kweken gaan bewuster en gezonder eten

“Omdat ik kippen heb, ben ik ook stadslandbouwer”, zegt staatssecretaris Sharon Dijksma in een videoboodschap op de Dag van de Stadslandbouw. Ze geeft toe dat het maar een paar kippen zijn, dat het niet zo veel voorstelt, maar dat ze daardoor wel weet hoe kippen gehouden worden, wat ze eten, waar eieren vandaan komen. Met dit voorbeeld maakt ze direct duidelijk waarom zoveel mensen bezig zijn met stadslandbouw. Mensen genieten ervan hun zelf verbouwde aardappelen te oogsten of gewoon met de handen in de aarde te wroeten. Steeds meer mensen in de stad zijn bezig met voedselproductie. Vaak hobbymatig, maar in toenemende mate ook beroepshalve. “Er vindt een professionaliseringsslag plaats”, zegt Rotterdams wethouder Alexandra van Huffelen als inleider op 25 april op de Dag van de Stadslandbouw. Haar stad kent diverse projecten. Er zijn buurtinitiatieven, educatieve tuinen en commerciële bedrijven. Op woensdag 24 april was er een excursieprogramma langs een tiental verschillende projecten. De deelnemers bezochten bijvoorbeeld de Gandhi Tuin, een tuin met sociale en educatieve activiteiten, Dakakker Het Schiebroeck, een project waarbij groenten worden geteeld op het dak van een kantoor en ‘Uit je Eigen Stad’ een commercieel bedrijf met groenteteelt, productie van kippenvlees, een winkel en restaurant.

Sociale cohesie

Van Huffelen benadrukt als ambassadeur van de Stadslandbouw dat het er vooral om gaat mensen samen te brengen. Door stadslandbouw ontdekken stadsbewoners hoe je tomaten verbouwt of voedsel verwerkt. Kinderen leren hoe je voedsel produceert. En boeren uit de omgeving van de stad – dat is ook stadslandbouw – komen in contact met hun afnemers.

Gosse Haarsma, stadslandbouwer bij Leeuwarden is zo iemand. Op zijn tuin Âsum in een nieuwe buitenwijk teelt hij biologische groenten. Wijkbewoners die lid worden van de tuin, mogen groenten oogsten. Ze mogen meehelpen in de tuin, maar het hoeft niet.

In veel Nederlandse steden zijn stadslandbouwprojecten. En net als Van Huffelen, willen de bestuurders uit die steden stadslandbouw stimuleren. Het draagt bij aan een duurzame economie, sociale cohesie en ruimtelijke kwaliteit. Het stedennetwerk Stadslandbouw, een netwerk van veertien steden, heeft daarom een

kennisagenda opgesteld. Het netwerk wil dat er kennis en beleid ontwikkeld worden over de maatschappelijke kosten en baten, de plaats van stadslandbouw in de keten, het businessmodel, beleid en regelgeving en de wijze waarop je burgers betreft bij de initiatieven.

Winst

“Ik ken geen voorbeelden van stadsboeren die met voedsel produceren geld kunnen verdienen,” zegt Antoine Miltenburg. Hij richt zich met zijn bedrijf Biet & Boon op het ontwerpen, uitvoeren en onderhouden van bedrijfstuinen in de stad. Bas de Groot van ‘Uit je Eigen stad’, een commercieel productiebedrijf in Rotterdam, vertelt dat Stadslandbouw knetterhard werken is, voor heel weinig geld. En moestuinman Max de Corte uit Rotterdam beaamt dat hij met het telen van een krop sla nooit een boterham kan verdienen, “maar,” zo benadrukt hij, “het gaat om meer: het gevoel, een praatje. Je moet mensen verbinden en je kennis delen.”

Verkopen van expertise is een manier om inkomsten te genereren. De Corte laat stadsbewoners opnieuw kennismaken met voedselproductie: hij geeft cursussen, workshops of rondleidingen op de fiets. Uit diverse onderzoeken blijkt dat mensen die meer kennis hebben over vers voedsel, die hiermee in aanraking komen of zelf voedsel kweken, bewuster gaan eten. Het heeft effecten op gezondheid van mensen. “Elk kind dat je behoedt voor obesitas, is winst.”

Miltenburg benadrukt daarom dat het opbouwen van samenwerkingsverbanden belangrijk is. Als voorbeeld noemt hij samenwerking met zorginstellingen. Werken in een tuin kan mensen helpen met een depressie, bij re-integratie. Het is een middel tegen eenzaamheid.

Stadslandbouw pionier Michael Ableman uit Vancouver houdt tijdens de Dag van de Stadslandbouw een warm pleidooi voor stadslandbouw. “*So few of us grow food for so many.*” Hij vindt het belangrijk stadsbewoners te betrekken bij voedselproductie. “*Good food is more than the confluence of food and soil.*” Het gaat om samenwerken, zo benadrukt hij, samen iets creëren. Kennis over stadslandbouw zou voor elke stadsbewoner beschikbaar moeten zijn, schrijft hij in zijn manifest. Elke stad zou daarom over een kenniscentrum moeten beschikken en adviseurs aan moeten stellen.

Stadslandbouw draagt bij aan een duurzame economie, sociale cohesie en ruimtelijke kwaliteit

Stadslandbouw zorgt voor versterking van de ruimtelijke kwaliteit; Rotterdamers aan het werk in de Tussentuin in de wijk 'Het Oude Westen'

*Elke stad zou
over een
kenniscentrum
Stadslan-
dbouw moeten
beschikken*

Educatie

Stadslandbouw kan ervoor zorgen dat de scheidslijnen tussen stad en platteland vervagen. Sommige stadsbewoners komen wel op het platteland om voedsel te kopen in boerderijwinkels, maar er is veel meer mogelijk, denkt Rotterdams wethouder Alexandra van Huffelen. Om stad en platteland bij elkaar te brengen, leidde ze afgelopen jaar handelsmissies bij boeren in een kring van zo'n veertig kilometer rond de stad. Inzet van die missies was nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan. Koks van restaurants of middenstanders kunnen zo in contact komen met agrarische ondernemers. Het kan nieuwe contracten opleveren waardoor stadslandbouw in de regionale economie van meer betekenis wordt.

Veel burgers hebben maar weinig kennis van de productie van voedsel, van kwaliteit of seizoenen. Maar er is een groeiende groep die wil weten waar het voedsel vandaan komt. Hoe groeit een varken of een aardappel? Hoe gaan boeren met hun dieren om? Is het voedsel duurzaam geproduceerd? Stadslandbouw kan hierin een rol spelen met educatieve activiteiten. Het gaat om activiteiten waarin burgers de productie van voedsel kunnen voelen, ruiken, proeven en meemaken. Veel stadslandbouwprojecten spelen hierop in. De Tostifabriek in Amsterdam is zo'n voorbeeld. Met dit project wil kunstenaar Sascha Landshoff laten zien hoe je alle ingrediënten van een tosti, brood, ham en kaas, van begin tot einde zelf produceert

met een graanveldje, twee varkens en twee koeien. De educatieve activiteiten vormen een belangrijk onderdeel van veel stadslandbouwprojecten, bij de Gandhituin in Rotterdam bijvoorbeeld of bij de Stadsboerderij in Almere. De winnaar van de Rabo Stadslandbouw Award 2013, het project De Stadsakker in Zutphen heeft educatie als kernactiviteit. Dit project legt een verbinding tussen onderwijs en samenleving. Op een voormalig sportterrein leggen leerlingen van de Vrije School V.O. De Regge een stadsakker aan, waarbij ze buurtbewoners betrekken bij de werkzaamheden.

Direct contact

Stadslandbouw is sociaal ondernemerschap, stelt Antoine Miltenburg van Biet & Boon. Op verzoek van HAS Hogeschool gaf hij dit jaar een gastcollege voor studenten Food & Agribusiness. "Die studenten hebben helemaal niks met stadslandbouw. Ze vinden het dikke onzin. "We produceren voor de wereldmarkt", was hun repliek." Hij constateert dat veel boeren met de rug naar de stad gekeerd staan. Miltenburg, zelf boerenzoon, vindt dat boeren meer open moeten staan voor de stad. Het is goed dat ze hun afnemers leren kennen. Het kan inspireren, innovaties op gang brengen. Toen hij tijdens het college het idee lanceerde varkens naar Lowlands te brengen, in combinatie met een barbecue en een dijk van een college over varkenshouderij, begonnen de studenten enthousiast te worden.

Ron van Zwet, een rozenteler uit Almere, is zo iemand die heeft ontdekt hoe leuk het is dichterbij de consument te staan. Door de prijsontwikkeling van rozen stond de teelt onder druk en ging hij op zoek naar andere inkomstenbronnen. Hij besloot zijn kas te verhuren aan moestuiniers. In het project 'Onze volkstuin onder glas' kunnen Almeerders 'indoor tuinieren'. Van Zwet vindt het leuk te zien hoe mensen genieten van het werken in de kas.

Een ander voorbeeld is boomkweker Fleuren, een ondernemer die op honderd hectare jaarlijks een miljoen vruchtbomen kweekt voor de Europese markt. Als bijproduct produceert hij kleine fruitboompjes, die je niet hoeft te snoeien of te bespuiten. Corine Fleuren verkoopt die boompjes als *mini-tree* aan particulieren of projecten voor stadslandbouw. Het directe contact met de klant vindt ze essentieel.

Onderwijs

Of stadslandbouw een belangrijke bijdrage in de voedselproductie kan leveren, is nog maar de vraag. De kostprijs in de stad ligt vaak vele malen hoger dan buiten de stad. Miltenburg noemt als voorbeeld dat hij in Aalsmeer voor 1 euro een m² kas kan huren, terwijl dat in Amsterdam, op een steenworp afstand, 10 euro zou kosten. Belangrijk is dat initiatieven voor stadslandbouw burgers en boeren dichterbij elkaar kunnen brengen. Hij vindt daarom dat groen onderwijs aandacht moet besteden aan stadslandbouw. “Vergelijk het met biologische landbouw. Die is innovatief en inspireert. De gangbare land- en tuinbouw heeft veel ideeën overgenomen. Stadslandbouw kan een vergelijkbare rol spelen.” Het leveren van grensverleggende bedrijfsconcepten is een van de doelen van de onlangs gelanceerde lectorenkring Urban Food & Green waarin zeven lectoren van CAH Vilentum, HAS Hogeschool, Hogeschool InHolland, Van Hall Larenstein en Hogeschool van Amsterdam samenwerken. De lectorenkring speelt in op de zoektocht naar een nieuwe relatie tussen stad en platteland. Daarom willen de hogescholen studenten opleiden met relevante competenties voor bedrijfsleven en samenleving. CAH Vilentum in Almere en HAS Hogeschool Den Bosch hebben stadslandbouw al enige tijd

als aandachtsgebied in hun curriculum opgenomen. Gaston Remmers, lector ‘Eco-effectief ondernemen in een stedelijke omgeving’ wil kennis en concepten ontwikkelen om functies op de rand van stad en platteland te verbinden waarbij ondernemen centraal staat. En bij HAS Hogeschool in Den Bosch heeft Frederike Praasterink als lector Duurzame Wereldvoedselvoorziening het initiatief genomen voor een Masterclass Metropolitan Food Security. Tijdens de masterclass bedenken studenten gedurende tien weken voor externe opdrachtgevers innovatieve concepten voor tijdelijke stadslandbouw in bijvoorbeeld leegstaande gebouwen of op braakliggende terreinen. Diverse groene onderwijsinstellingen besteden inmiddels aandacht aan stadslandbouw. Groenhorst is in 2012 op de Warmonderhof in Dronten begonnen met een cursus stadslandbouw. Clusius College, Wellantcollege, Hogeschool Inholland en Edudelta Opleidingen richten zich in opleidingen en diverse projecten op stadslandbouw zoals in het in 2012 gestarte Kigo-project ‘De ketenmakelaar Stad – Landbouw’. Dit project heeft als doel ondernemers uit de stad te verbinden met agrarische producten in de regio via een kenniswerkplaats. De rol van het groen onderwijs is om bruggen te slaan in taal, cultuur, bedrijfsvoering en uiteindelijk de keten. ■

‘Stadslandbouw brengt burgers en boeren dichterbij elkaar, daarom moet groen onderwijs er aandacht aan besteden’

Stadslandbouw op het dak, zoals hier op het Rotterdamse Zuidpark, een project van Biet & Boon, draagt bij aan een duurzame economie en ruimtelijke kwaliteit

Kijk voor links bij dit artikel op www.groenonderwijs.nl > vakblad editie 6